

> Retouradres Postbus 2730 3500 GS Utrecht

De minister en de staatssecretaris van OCW
Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag

Locatie Utrecht

Park Voorn 4
Postbus 2730
3500 GS Utrecht

T 088 669 6000

F 088 669 6050

www.onderwijsinspectie.nl

Onze referentie

4980683

Uw referentie

Datum 19 december 2016

Betreft Afwijkende wijze examineren - dyslexie

1. Inleiding

U heeft op 22 april 2016 een brief naar de Tweede Kamer gestuurd met een reactie op de uitzending van Rambam over dyslexieverklaringen (Reactie op de uitzending van Rambam over dyslexieverklaringen, 22 april 2016, 912823). In die brief worden diverse onderzoeken aangekondigd. Voor de inspectie staat daarin het volgende:

De Ivho hebben we al gevraagd naar het verhaal achter de stijging van het aantal aangepaste examens in het vo. Wij willen meer zicht op de verdeling over de schoolsoorten, de regionale spreiding en de gebruikte aanpassingen.

Deze brief geeft het gevraagde inzicht.

2. Zicht op aantallen leerlingen met dyslexie

Er is nergens een centrale melding voor leerlingen met dyslexie. In het voortgezet onderwijs kunnen we echter een indruk krijgen van het aantal leerlingen dat dyslectisch is omdat de meeste scholen wel melden bij welke leerlingen zij op een afwijkende wijze het examen willen afnemen. Op dat formulier kunnen zij aangeven wat de reden is voor een afwijkende wijze van examenafname, bijvoorbeeld 'dyslexie'. Op die manier kunnen we enig inzicht krijgen in aantallen leerlingen voor wie het examen is aangepast omdat zij dyslectisch zijn. Scholen doen dit via een elektronische melding. Dit doen zij vanaf 2007. In de afgelopen jaren hebben steeds meer scholen hun weg gevonden naar dit elektronische formulier. De stijging van het aantal meldingen zegt dus vooral over de bekendheid van het formulier. Nog steeds vullen niet alle scholen het formulier in.

Onderstaande conclusies moeten gelezen worden met deze relativering in gedachte.

Voor 10,5 procent van de leerlingen is een melding dyslexie gedaan

Het aantal meldingen dyslexie is in de 2007 tot en met 2010 periode gestegen van 2.962 naar 15.492. In 2015 is het aantal meldingen dyslexie verder gestegen naar 20.544. Deze snelle stijging van het aantal meldingen dyslexie, zeker in de periode 2007 tot en met 2010, is niet verontrustend omdat – zoals gezegd – het vooral een gevolg is van een steeds grotere bekendheid met de elektronische mogelijkheden om de meldingen door te geven. Zie verder paragraaf 3.1.

Locatie Utrecht

Datum

19 december 2016

Onze referentie

4980683

De hoogte van het aantal meldingen roept wel vragen op. Het is aannemelijk dat het aandeel meldingen dyslexie ten opzichte van het aantal examenkandidaten (10,5 procent in 2015) zeer waarschijnlijk een onderschatting is van het daadwerkelijke aantal leerlingen met een afwijkende wijze van examineren wegens dyslexie.

In vergelijking met de schatting van het percentage leerlingen met dyslexie uit diverse onderzoeken is dat aandeel meldingen dyslexie in 2015 behoorlijk hoog. Dat roept een aantal vragen op, die niet vanuit de geregistreerde gegevens van de meldingen zijn te beantwoorden:

- Is bij de betreffende leerlingen daadwerkelijk sprake van dyslexie? Of gaat het eerder om andere taalproblemen (slecht kunnen lezen)?
- Worden de dyslexieverklaringen op de juiste gronden afgegeven?

Om inzicht te krijgen in deze vragen is onderzoek nodig.

In vmbo meeste meldingen dyslexie

In bijna alle jaren hebben, relatief gezien, de meeste meldingen dyslexie betrekking op leerlingen die examen doen in het vmbo. In 2015 zijn de percentages van alle onderwijssoorten binnen het vmbo opgelopen tot boven de 10 procent.

Voor het vwo is het aandeel meldingen dyslexie het kleinst van alle onderwijssoorten, namelijk ongeveer 6 procent in 2015. Zie verder paragraaf 3.2.

Geen regionale verschillen

Er lijkt geen sprake te zijn van geografische verschillen in het aantal meldingen dyslexie. Uit de analyses per provincie komt geen duidelijk beeld naar voren. Uit de vergelijking naar stedelijkheid blijkt dat het aandeel meldingen in de zeer sterk stedelijke gebieden lager is dan het aandeel in de niet stedelijke gebieden. Dit blijkt alleen het geval te zijn bij de onderwijssoorten van het vmbo. Zie verder 3.2 en 3.3

Verlenging examentijd meest gebruikte aanpassing

Voor bijna alle leerlingen is de examentijd verlengd. Ongeveer 40 procent van de leerlingen krijgt auditieve ondersteuning en een kwart maakt gebruik van tekstverwerking. Zie verder 3.4.

Locatie Utrecht

Datum

19 december 2016

Onze referentie

4980683

3. Meldingen nader beschouwd

In deze paragraaf worden de conclusie die in paragraaf 2 staand toegelicht en uitgediept.

De informatie in deze brief is gebaseerd op de elektronische¹ meldingen van afwijkende wijze van examineren. Daar waar een vergelijking wordt gemaakt op schoolniveau is gekozen om dat op het niveau van het brin te doen en niet op het niveau van de vestiging. Voor dit instellingsniveau is gekozen om de volgende drie redenen. Op de eerste plaats blijkt uit de koppeling van de gegevens van de meldingen en de inschrijfgegevens dat die koppeling op het niveau van de vestiging niet sluitend is. Daarnaast kunnen door reorganisaties op een instelling leerlingpopulaties van de ene vestiging naar de andere vestiging worden verplaatst waardoor er een 'trendbreuk' kan ontstaan, die niet is toe te schrijven aan een andere manier van melden. Ten derde is er geen garantie dat de meldingen dyslexie daadwerkelijk zijn doorgegeven voor de vestigingen waar de leerlingen examen hebben gedaan, mogelijk heeft de melder de melding geboekt op de vestiging waar hij/zij werkt.

¹ In het Eindexamenbesluit VO staat in artikel 55, lid 1 dat de directeur de afwijkende wijze van examineren zo spoedig mogelijk meldt aan de inspectie. De wijze waarop de directeur de melding aan de inspectie moet doen is niet wettelijk vastgelegd.

In het verleden werden de afwijkende wijze van examineren schriftelijk, via brief, aan de inspectie gemeld. In 2005/06 heeft de inspectie elektronische formulieren ontwikkeld waarmee de directeur de melding digitaal aan de inspectie kan doen. Deze formulieren zijn tijdens het schooljaar 2005/06 in gebruik genomen.

3.1 Trend meldingen

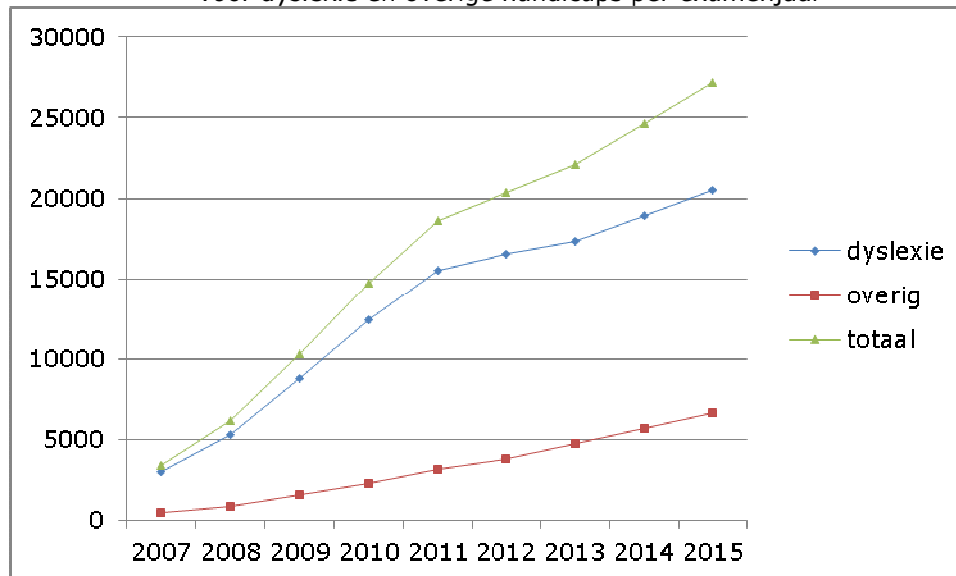
Aantal meldingen

In grafiek 1 is het aantal elektronische meldingen van afwijkende wijze van examinering voor leerlingen met een handicap in de periode 2007-2015 weergegeven. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen het aantal meldingen voor dyslexie en de overige² meldingen.

Het aantal meldingen dyslexie is in die periode gestegen van 2.962 naar 20.544. In 2007 heeft 87 procent van de meldingen betrekking op leerlingen met dyslexie. In 2015 is dat percentage gedaald tot 76 procent.

In de eerste jaren is sprake is van een sterke stijging van het aantal meldingen. In latere jaren neemt die stijging af, maar is nog steeds behoorlijk. De stijging van jaar op jaar, ook in de jaren vanaf 2011, is niet stabiel.

Grafiek 1 Aantal elektronische meldingen afwijkende wijze van examineren voor dyslexie en overige handicaps per examenjaar

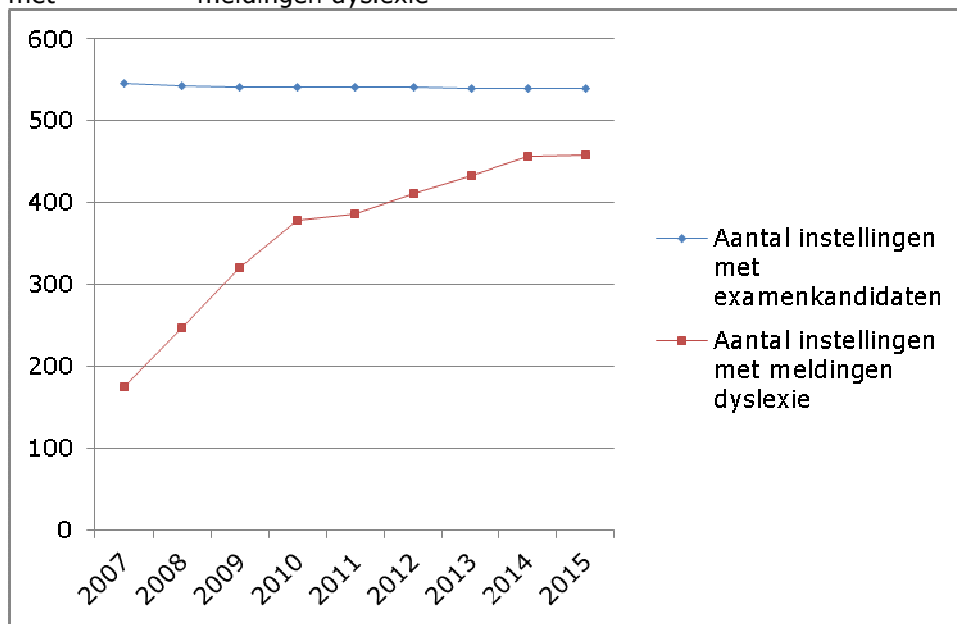
² De overige meldingen hebben betrekking op psychisch gehandicapt, motorisch gehandicapt, blind/slechtziend, doof/slechthorend, Kleurenblind, tijdelijk gehandicapt en overig.

Aantal instellingen

Het aantal instellingen dat de meldingen dyslexie elektronisch doorgeeft aan de inspectie is gestegen van 175 in 2007 tot 459 in 2015.

De sterke stijging van het aantal instellingen met meldingen dyslexie en de daarmee samenhangende stijging van het aantal meldingen dyslexie in de periode 2007 tot en met 2010 is het gevolg van een grotere bekendheid met de mogelijkheid om de meldingen elektronisch door te geven.

Grafiek 2 Aantal instellingen met examenkandidaten en aantal instellingen met meldingen dyslexie

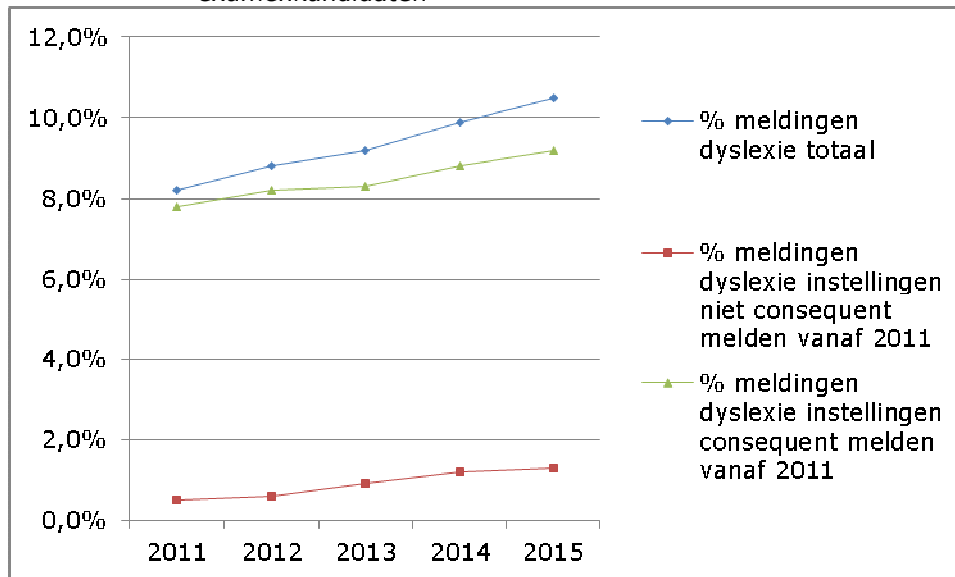
Percentage meldingen dyslexie t.o.v. aantal examenkandidaten

Het percentage meldingen dyslexie ten opzichte van het aantal examenkandidaten is in de periode 2011 tot en met 2015 gestegen van 8,2 procent naar 10,5 procent, een stijging van 2,3 procentpunt.

Er zijn 338 instellingen die vanaf 2011 elk jaar meldingen dyslexie hebben doorgegeven. Voor deze instellingen is het percentage meldingen dyslexie in 2011 7,8 procent en in 2015 9,2 procent, een stijging van 1,4 procentpunt.

De totale stijging is 2,3 procentpunt. De stijging van de meldingen bij de scholen die vanaf 2011 elk jaar meldingen doorgeven is 1,4 procent. Een deel van die totale stijging van de meldingen dyslexie komt dus doordat meer instellingen elektronisch zijn gaan melden.

Grafiek 3 Percentage meldingen ten opzichte van het aantal examenkandidaten

3.2 Meldingen dyslexie naar onderwijssoort

De meeste meldingen dyslexie, gerelateerd aan het aantal examenkandidaten, hebben betrekking op leerlingen die examens doen in vmbo b. In 2011 gaat het om circa 11 procent en dat loopt op tot 14 procent in 2015.

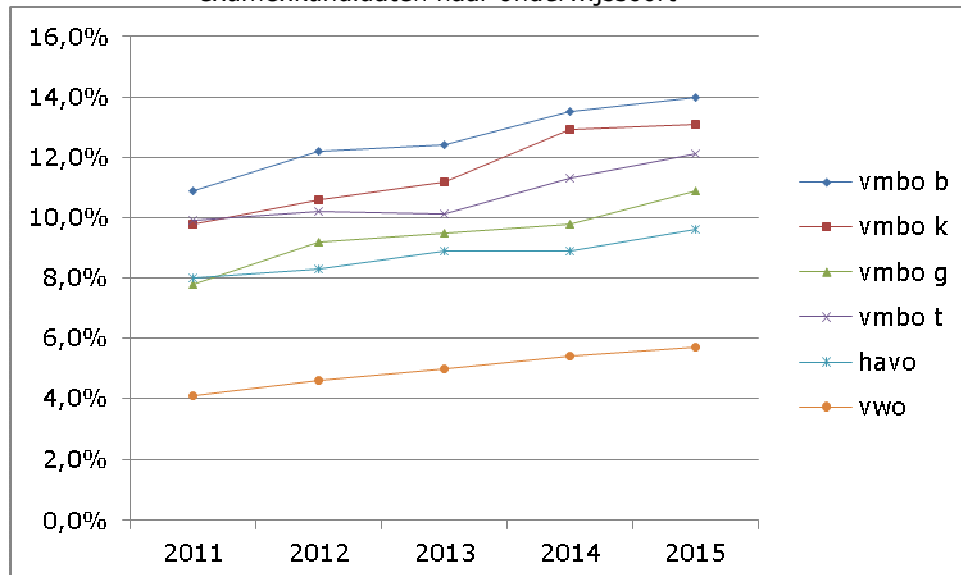
In bijna alle jaren hebben, relatief gezien, de meeste meldingen dyslexie betrekking op leerlingen die examens doen in het vmbo. In 2015 zijn de percentages van alle onderwijssoorten binnen het vmbo opgelopen tot boven de 10 procent.

De meldingen dyslexie voor leerlingen die havo examens doen laten ook een stijging zien. Gerelateerd aan het aantal examenkandidaten gaat het om 8 procent in 2011 en bijna 10 procent in 2015.

Voor het vwo is het aandeel meldingen dyslexie het kleinst van alle onderwijssoorten, namelijk ongeveer 6 procent in 2015.

De stijging van het aandeel meldingen dyslexie is het grootst voor het vmbo k, namelijk 3,3 procentpunt. Vmbo b en vmbo g wijken hier niet veel vanaf met een stijging van 3,1 procentpunt. De stijging binnen vmbo t is fors kleiner. Daar gaat het om 2,2 procentpunt. Met een stijging van 1,6 procentpunt voor zowel havo als vwo, is daar de stijging het kleinst.

Grafiek 4 Percentage meldingen dyslexie ten opzichte van aantal examenkandidaten naar onderwijssoort

3.3 Meldingen dyslexie naar regio

Voor de regionale spreiding van de meldingen dyslexie is gekeken naar de verdeling over de provincies en naar stedelijkheid.

Provincie

Het aantal meldingen dyslexie gerelateerd aan het aantal examenkandidaten is over de periode 2011 tot en met 2015 het laagst in de provincie Zuid Holland. In 2011 gaat het om 5 procent en in 2015 om bijna 7 procent.

De verschillen van het aantal meldingen dyslexie ten opzichte van het aantal examenkandidaten van jaar op jaar zijn per provincie wisselend, met van jaar tot jaar kleine en grote stijgingen, maar incidenteel kleine en grote dalingen. Provincie Groningen heeft de grootste stijging in 2015 ten opzichte van 2011, namelijk 4,0 procentpunt, maar er is geen sprake van een grote stijging van jaar op jaar. In de eerste twee jaren is er sprake van een lichte stijging (0,3 respectievelijk 0,2 procentpunt) In 2014 gaat het om een stijging van 1,1 procentpunt en in 2015 is de stijging 2,4 procentpunt.

Stedelijkheid

Uit de verdeling van het aantal meldingen dyslexie ten opzichte van het aantal examenkandidaten naar stedelijkheid³ blijkt dat dat percentage in alle jaren het laagst is in de zeer sterk stedelijke gebieden en het hoogst in de niet stedelijke gebieden (zie grafiek 5).

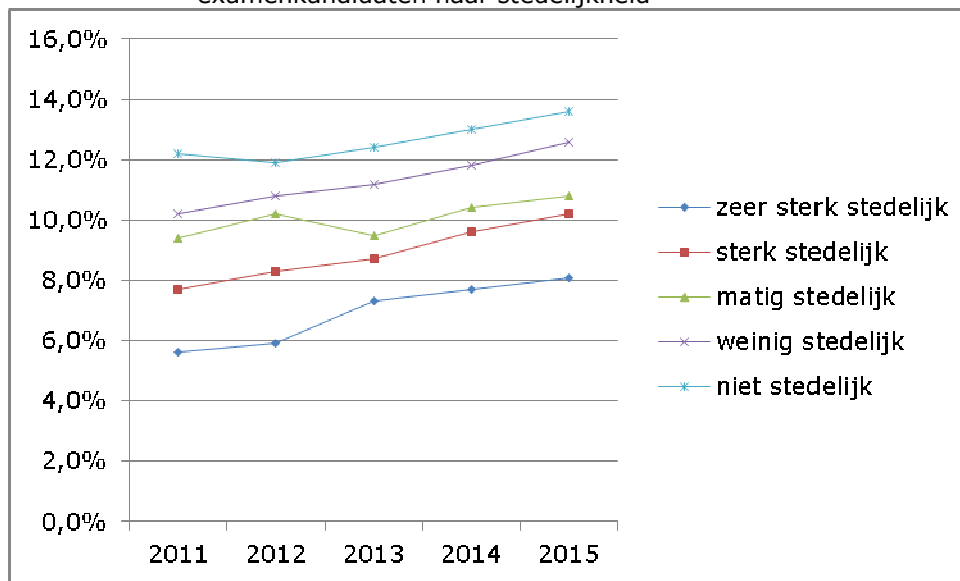
De ontwikkelingen over de jaren heen laten voor alle categorieën van stedelijkheid een lichte stijging van jaar op jaar zien, met incidenteel een wat grotere stijging en soms een kleine daling.

Ten opzichte van 2011 is het aandeel meldingen dyslexie in 2015 gestegen voor alle onderscheiden categorieën. In de categorieën zeer sterk stedelijk en sterk stedelijk is de stijging het hoogst, namelijk 2,5 procentpunt. In de weinig stedelijke gebieden gaat het om 2,4 procentpunt. Bij de matig stedelijke en de niet stedelijke gebieden is de stijging 1,4 procentpunt.

³ Voor stedelijkheid is de definitie van het CBS gehanteerd.

Onder omgevingsadressendichtheid wordt verstaan het aantal adressen binnen een cirkel met een straal van één kilometer rondom een adres, gedeeld door de oppervlakte van de cirkel. Bij de indeling naar stedelijkheid zijn numerieke waarden van de gemiddelde omgevingsadressendichtheid voor afzonderlijke gebieden gecategoriseerd in vijf groepen of klassen. De klassengrenzen van de verschillende categorieën stedelijkheid worden toegepast met ingang van 1992 en zijn zo gekozen dat alle klassen ongeveer hetzelfde aantal inwoners bevatten. De gemiddelde omgevingsadressendichtheid van een gebied is het gemiddelde van de omgevingsadressendichtheden van alle adressen in dat gebied. De omgevingsadressendichtheid wordt uitgedrukt in adressen per km².

Grafiek 5 Percentages meldingen dyslexie ten opzichte van het aantal examenkandidaten naar stedelijkheid

Bovenstaande grafiek geeft de verdeling van alle meldingen dyslexie.

Voor havo en vwo is geen duidelijke trend te zien in de onderscheiden categorieën van stedelijkheid. Er zijn hooguit wat kleine fluctuaties tussen de categorieën van stedelijkheid.

Bij de afzonderlijke onderwijssoorten van het vmbo is het aandeel meldingen dyslexie ten opzichte van het aantal examenkandidaten het laagst in de zeer stedelijke gebieden. Het aandeel meldingen wordt groter naarmate de gebieden waarin de instellingen zijn gehuisvest minder stedelijk zijn. Dit is het meest zichtbaar bij vmbo b en vmbo k en minder bij vmbo t.

Om na te gaan of er daadwerkelijk een samenhang is tussen stedelijkheid en meldingen dyslexie is een regressieanalyse uitgevoerd. In deze analyse is ook nagegaan of het percentage leerlingen in een armoedeprobleemcumulatiegebied (apcg) of het percentage niet westers allochtoon op de instellingen mogelijk de verschillen in percentage meldingen kunnen verklaren.

Uit de regressieanalyse komt dus divers beeld naar voren. De grootste significante effecten zijn geconstateerd bij het vmbo b en vmbo k waarbij het percentage meldingen dyslexie in de zeer sterk stedelijke gebieden beduidend lager ligt dan in de niet stedelijke gebieden. Er is daar geen samenhang met het percentage apcg en alleen in het vmbo b een kleine samenhang met het percentage niet westers allochtone leerlingen.

Locatie Utrecht

Datum

19 december 2016

Onze referentie

4980683

3.5 Toegekende afwijkende wijze van examineren

Op het elektronische formulier waarmee de meldingen dyslexie worden doorgegeven zijn de volgende afwijkende wijzen van examineren opgenomen: verlenging examentijd, auditieve ondersteuning, tekstverwerking, vergroot schrift, rustpauze en/of andere faciliteit.

Voor bijna alle leerlingen is de examentijd verlengd. Ongeveer 40 procent van de leerlingen krijgt auditieve ondersteuning en een kwart maakt gebruik van tekstverwerking. In 2011 en 2012 werd nog veelvuldig gebruik gemaakt van vergroot schrift (44 respectievelijk 36 procent). In 2015 gebruikt nog maar 5 procent van de leerlingen deze faciliteit. Rustpauze en andere faciliteiten komen niet veel voor, bijna 7 procent in 2011 en 2,5 procent in 2015.

Hieruit blijkt dat leerlingen regelmatig gebruik maken van combinaties van afwijkende wijze van examineren. In 2015 maakt bijna 50 procent van de leerlingen alleen gebruik van verlenging examentijd. Ruim één op de vijf leerlingen krijgt naast verlenging van de examentijd ook auditieve ondersteuning. Ongeveer 14 procent combineert verlenging van de examentijd met tekstverwerking en auditieve ondersteuning. Verlenging examentijd en tekstverwerking komt bij ongeveer 10 procent van de leerlingen voor. De overige leerlingen maken gebruik van andere combinaties.

Hoogachtend,

drs. Monique Vogelzang,
Inspecteur-generaal van het Onderwijs